

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 12.11.2009 i Hålogaland lagmannsrett,

Saksnr.: 09-098322AST-HALO

Dommer:

Kst. førstelagmann
Lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Dag Nafstad
Tonje Fisknes
Einar Rege

Meddommere:

Landbruksveileder
Seksjonsleder
Pensjonist
Tollrevisor

Kirsti Kleppe
Jan Eirik Søreng
Anne Mari Andersen
Ragnar Brage Dahl

Tiltalt

Trust Arktikugol

Advokat Nadia
Thraning

Påtalemyndighet

Troms og Finnmark
statsadvokatembeter

Assisterende
sysselmann Lars Fause

DOM

Saken gjelder luftfart på Svalbard.

Selskapet Trust Arktikugol, med virksomhet i Barentsburg på Svalbard, ble ved forelegg utferdiget 23. oktober 2008 av Sysselmannen på Svalbard siktet for overtredelse av

Svalbardloven av 17. juli 1925 § 4, jf strl § 48a

Hvoretter Kongen kan utferdige alminnelige forskrifter om blant annet luftfart og annen samferdsel. Den som fortsettlig eller uaktsomt overtrer forskrifter gitt i eller i medhold av første ledd eller forbud gitt i medhold av forskriftene, straffes med bøter eller med fengsel i inntil 1 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Når et forbud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes.

jf. forskrift om luftfart på Svalbard av 23. november 1973 § 2

Hvoretter luftfart på Svalbard bare kan foretas med tillatelse fra Luftfartsverket. Det kan herunder settes vilkår for tillatelsen, herunder med hensyn til tidsrom, hvilke fartøy som kan anvendes og begrensninger vedrørende bruken.

Grunnlag:

Ved tillatelse fra Luftfartstilsynet av 16. januar 2007 ble foretaket Air Company Spark Plus gitt konsesjon til å foreta lokale flyvninger på Svalbard med helikopter MI-8 reg. RA-06152, på vegne av foretaket Trust Arktikugol for perioden 16. januar til 31. desember 2007.

I samme brev ble det gitt følgende presisering:

"Please observe that the permission is valid only for local flights for the transportation of non-revenue passengers and cargo in connection with Trust Arktikugols mining operations at Svalbard, including local non-revenue flights to and from Svalbard/Longyearbyen Airport in connection with the same mining operations. Commercial flights (e.g transport of tourists, cargo, business flights etc.), or international flights to/from Svalbard), are not covered by this permission."

Til tross for dette lot Trust Arktikugol foretaket Light House Films leie eller benytte helikopteret i september 2007 med formål å filme aktuelle lokaliteter for en kommersiell filminnspilling og/eller for å filme. Det ble herunder ved flere anledninger fløyet fra Barentsburg til Grøndalen, St. Jonesfjorden, til breene rundt Isfjorden og til Billefjorden. Flyvningene var i strid med Luftfartstilsynets konsesjon og ble dermed gjennomført uten tillatelse fra norske luftfartsmyndigheter.

Siktede vedtok ikke forelegget, og saken ble fremmet for Nord-Troms tingrett, idet forelegget trådte i stedet for tiltalebeslutning.

Nord-Troms tingrett avsa 21. april 2009 dom med slik domsslutning:

Foretaket Trust Arktikugol dømmes for overtredelse av Svalbardloven § 4, jf. straffeloven § 48a, jf. forskrift om luftfart på Svalbard § 2, til en foretaksstraff på bot kr. 50 000,- - femtitusen -.

Trust Arktikugol har erklært anke over dommen. Anken retter seg mot bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen.

Hålogaland lagmannsrett besluttet 9. juli 2009 å henvise anken til ankeforhandling.

Ankeforhandling ble holdt i Longyearbyen 10. og 11. november 2009. For tiltalte møtte og ga forklaring generaldirektør Aleksandr Veselov. Det ble hørt to vitner og foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser.

Aktor la ned påstand om at foretaket Trust Arktikugol dømmes for overtredelse av Svalbardloven § 4 jf. straffeloven § 48a jf. forskrift om luftfart på Svalbard § 2 til en foretaksstraff av bot på 50 000 kroner.

Forsvarer la ned påstand om at tiltalte frifinnes.

Lagmannsretten ser slik på saken:

Trust Arktikugol er et statseid russisk selskap som opererer i Barentsburg. Selskapet har drevet næringsvirksomhet på Svalbard siden 1931. Hovedvirksomheten er utvinning av kull. I tillegg er det opplyst at selskapet driver en rekke andre aktiviteter, herunder transport, turisme, fiske, fiskeforedling og landbruk. Selskapet eier et helikopter som det har avtale med Aircompany Spark Plus om service og flyging av på Svalbard. Aircompany Spark Plus er et selvstendig foretak med helikopterflyging i Antarktis, Svalbard og nordlige områder av Russland som hovedvirksomhet.

Av § 2 i forskrift om luftfart på Svalbard av 23. november 1973, endret 15. mars 1996, følger at luftfart på Svalbard bare kan foretas med tillatelse fra Luftfartsverket, senere Luftfartstilsynet. På vegne av Trust Arktikugol har Aircompany Spark Plus siden 1998 årlig søkt og fått innvilget slik tillatelse. Generaldirektør Veselov har forklart at Trust Arktikugol fra 1960-tallet og frem til 1998 har utført ikke-kommersielle flyginger på Svalbard uten tillatelse fra norske myndigheter, kun med tillatelse fra sovjetiske og deretter russiske myndigheter. I mangel av konkrete holdepunkter for noe annet, legges dette til grunn. Søknaden for 2007 er datert 10. januar 2007, og har følgende ordlyd:

This is to inform you that 2007 year "Aircompany "SPARK+" will carry out flights for Trust Arktikugol (Barentsburg) comprised local helicopter operations at Svalbard in connection with Trust Arktikugol's mining operations at Svalbard, including local non-revenue flights to and from Svalbard/Longyear Airport in

connection with the same mining operations. In connection with above said we ask you to give us the permission to performance of the flights Mi-8MT RA-06152. For registration of the traffic permission we give you the required information:

...

Av Luftfartstilsynets melding om vedtak av 16. januar 2007 fremgår:

With reference to your telefax of 10 January 2007, Aircompany Spark Plus is hereby granted permission to carry out local flights at Svalbard with helicopter Mi-8 Reg. RA-06152, on behalf of Trust Arktikugol, during the period 16 January – 31 December 2007.

The permission is granted exceptionally and without prejudice to future requests of the same nature.

Please observe that the permission is valid only for local flights for the transportation of non-revenue passengers and cargo in connection with Trust Arktikugol's mining operations at Svalbard, including local non-revenue flights to and from Svalbard/Longyear Airport in connection with the same mining operations. Commercial flights (e.g commercial transport of tourists, cargo, business flights etc.), or international flights to/from Svalbard), are not covered by this permission.

...

Det er dokumentert at Luftfartstilsynets årlige vedtak har vært likelydende siden 2004. Også vedtaket for 1998, datert 26. mai 1998, er fremlagt, og det har en identisk henvisning til *Trust Arktikugols mining operations at Svalbard*. Hva gjelder kommersielle flyginger er setningen om at slike ikke er omfattet av tillatelsen innledet med ordene *For the sake of good order, please note ...* . For 2008 og 2009 er ordlyden i selskapets tillatelser til helikopterflyging noe endret på dette punkt, jf. nedenfor.

Det er ubestridt, og lagmannsretten legger til grunn, at Trust Arktikugol, gjennom Aircompany Spark Plus, har gjennomført de flyginger som er beskrevet i tiltalen, med slikt formål som der er angitt. Generaldirektør Veselov har forklart at flygingene ikke hadde sammenheng med selskapets gruvedrift, men at de likevel faller inn under tillatelsen som beskrevet ovenfor. Det anføres ikke lenger at selskapet under enhver omstendighet, som statlig selskap, har rett til å foreta slike flyginger i medhold av Svalbardtraktatens krav om likebehandling. Lagmannsretten finner etter omstendighetene ikke grunn til å vurdere dette nærmere. Luftfartstilsynet har, i brev av 14. februar 2008 til Sysselmannen på Svalbard, konkludert med at flygingene saken gjelder ikke faller innenfor den meddelte tillatelsen. Spørsmålene for lagmannsretten er om flygingene er omfattet av selskapets tillatelse, og hvis så ikke er tilfelle, om selskapet var eller burde ha vært klar over dette.

Ordlyden i Luftfartstilsynets vedtak av 16. januar 2007 knytter tillatelsen til selskapets "mining operations", altså gruvedrift. Det er anført at begrepet "mining operations" ikke har klare grenser, noe som for så vidt er bekreftet av både underdirektør i Luftfartstilsynet Ingvild Spilde og tidligere sysselmann på Svalbard Per Sefland. Lagmannsretten finner det

likevel helt klart, i overensstemmelse med generaldirektør Veselovs forklaring, at flygingene i september 2007 for et filmselskap i anledning innspilling av en spillefilm, ikke hadde tilknytning til gruvedrift. For at flygingene skal falle innenfor tillatelsen, må det dermed være grunnlag for å se bort fra kravet om tilknytning til gruvedrift.

Generaldirektør Veselov har forklart at det aldri har gjeldt et reelt krav om tilknytning til gruvedrift før dette ble innfortolket i tillatelsen i løpet av 2007, mest sannsynlig som følge av en henvendelse fra Kings Bay AS til Sysselmannen på Svalbard om å begrense adgangen til helikopterflyging. Veselov har forklart at tillatelsens henvisning til gruvedrift kun har vært et saksbehandlingsgrep, som må forstås i lys av selskapets historie på Svalbard før 1998. Det er opplyst at selskapet i alle år har utført ikke-kommersielle flyginger relatert til forskning og andre formål i tillegg til gruvedrift. Etter å ha utbedt nærmere opplysninger om selskapets helikoptervirksomhet i brev av 30. juni 1997, opplyste norske luftfartsmyndigheter i brev av 29. januar 1998 at de var innstilt på å gi tillatelse til helikopterflyging *to continue the operations on behalf of Trust Arktikugol, for the transportation of persons and cargo in connection with Trust Arktikugol's mining operations*. Trust Arktikugol søkte etter dette, og fikk, tillatelse til flyginger i forbindelse med gruvedrift. Tillatelsene har hele tiden vært avgrenset mot kommersielle flyginger, som var den eneste begrensningen som gjaldt.

Underdirektør Spilde har forklart at avgrensningen mot kommersielle flyginger var ment som en presisering, som ikke var nødvendig, idet kommersielle flyginger uansett faller utenfor flyginger i tilknytning til gruvedrift. Ordlyden er på dette punkt endret i tillatelsene for 2008 og 2009 for å bli enda klarere.

Lagmannsretten kan ikke se at norske luftfartsmyndigheters brev av 29. januar 1998 innebærer at de årlige tillatelsenes begrensning til gruvedrift ikke har vært reell. Det kan ikke sees at brevet er et løfte om tillatelse til å fortsette enhver helikoptervirksomhet. Det er uttrykkelig gitt tilsagn om tillatelse etter søknad til å fortsette transportering av personer og gods i forbindelse med gruvedriften.

Det kan heller ikke sees at avgrensningen mot kommersielle flyginger betyr at begrensningen til gruvedrift ikke gjelder. Dette er kun en presisering av tillatelsen, noe som kom klarere frem i 1998-tillatelsen enn i 2007. Det er ingen logisk inkonsistens mellom avgrensningen mot kommersielle flyginger og begrensningen til gruvedrift, og avgrensningen verken kan eller skal forstås slik at ikke-kommersielle flyginger uten tilknytning til gruvedrift er omfattet av tillatelsen.

Videre finner lagmannsretten at norske luftfartsmyndigheters opptreden for øvrig i årene 1998-2007 ikke gir grunnlag for bortfortolkning av tillatelsenes tilknytning til gruvedrift. Norske luftfartsmyndigheter har ikke på noe tidspunkt gitt uttrykk for at begrensningen ikke gjelder. At Trust Arktikugol kan ha foretatt flyginger utenfor tillatelsen uten at det er grepet inn, innebærer ikke at tillatelsen er utvidet til å gjelde slike flyginger. Som Per Sefland har forklart, kan det være vanskelig å skille flyging i forskningsøyemed uten tilknytning til gruvedrift fra flyging av forskere med slik tilknytning. Det er heller ikke slik at det vil bli reagert mot enhver flyging som strengt tatt ikke har tilknytning til gruvedrift,

så lenge flygingen inngår i et hele med slik tilknytning. Sefland har også forklart at omfattende russisk helikopterflyging i forbindelse med filmopptak til en kommersiell spillefilm var en ny situasjon i 2007. Heller ikke Veselov har forklart om omfattende flyginger for slikt formål forut for 2007. Lagmannsretten forstår Veselov slik at tidligere flyginger uten tilknytning til gruvedrift har dreid seg om transport av arkeologer og andre forskere samt offisielle russiske delegasjoner. Omfanget av slike flyginger er ikke avklart for lagmannsretten.

På denne bakgrunn finner lagmannsretten det bevist ut over enhver rimelig tvil at de aktuelle flygingene i september 2007 var utenfor Trust Arktikugols tillatelse av 16. januar 2007 og dermed objektivt sett ulovlige, jf. forskrift om luftfart på Svalbard § 2.

Subjektivt kreves forsett eller uaktsomhet. Ledelsen i Trust Arktikugol var klar over at de aktuelle flyginger ble foretatt og formålet med dem. Det er anført at man fra selskapets side ikke har opptrådt forsettlig eller uaktsomt, idet man har trodd at flygingene lå innenfor tillatelsen. En slik villfarelse må bero på aktsom god tro for å være straffriende.

Lagmannsretten finner det klart at Trust Arktikugol handlet i det minste uaktsomt ved å legge til grunn at de hadde tillatelse til de aktuelle flygingene. Tillatelsen for 2007 gjaldt etter sin ordlyd flyginger i forbindelse med gruvedrift. Selskapet har uten nærmere undersøkelser lagt til grunn at en uttrykkelig begrensning i tillatelsen ikke gjelder. I denne situasjonen, hvor selskapet har ment at tillatelsen gjelder mer enn den gir uttrykk for, har det påhvilt selskapet en sterk oppfordring til å forsikre seg om at deres oppfatning var riktig. Denne særlige oppfordringen kommer i tillegg til den generelle undersøkelsesplikt som påhviler enhver aktør innenfor virksomheter som krever særskilt tillatelse. Det stilles strenge krav til aktsomhet med hensyn til hva man har tillatelse til ved utøvelse av virksomhet innenfor strengt regelbundne områder som luftfart.

Det er videre lagmannsrettens oppfatning at Trust Arktikugol ikke kan bygge en aktsom god tro på norske luftfartsmyndigheters brev av 29. januar 1998, jf. ovenfor. En aktsom god tro kan heller ikke bygges på at norske luftfartsmyndigheter ikke tidligere har grepet inn overfor selskapets flyginger, jf. ovenfor.

Endelig legger lagmannsretten vekt på møtereferater og korrespondanse fra 2007 som er fremlagt i saken, hvor Trust Arktikugols helikoptervirksomhet på Svalbard har vært tema, med selskapet dels som adressat og dels som kopiadressat. Det er på det rene, jf. blant annet selskapets brev av 14. august 2007 til Luftfartstilsynet, at selskapet forut for flygingene 4.-24. september 2007 var kjent med at Sysselmannen på Svalbard stilte spørsmål ved rekkevidden av Trust Arktikugols helikoptertillatelse. Selv om det ikke er bevist at Luftfartstilsynets brev av 10. september 2007 nådde frem til Trust Arktikugol før flygingene var utført og avsluttet, tilsa Sysselmannens syn på tillatelsen, sammenholdt med tillatelsens ordlyd, at selskapet før flygingene ble foretatt burde ha avklart med Luftfartstilsynet om de var innenfor gjeldende tillatelse, eller om det måtte søkes særskilt tillatelse til slike flyginger.

Lagmannsretten finner det etter dette bevist ut over enhver rimelig tvil at de objektive og subjektive vilkår for foretaksstraff etter straffeloven § 48a er oppfylt. Retten finner bevist at handlingen er foretatt av noen som har handlet på vegne av Trust Arktikugol, noe som heller ikke er bestridt.

Ved avgjørelsen av om foretaksstraff skal anvendes, jf. straffeloven § 48b, legger lagmannsretten vekt på at straffens preventive virkning og hensynet til en effektiv håndhevelse av loven tilsier at foretaket straffes. Selv om overtredelsen ikke var økonomisk motivert og det er opplyst at tillatelse til flygingene kunne ha blitt gitt hvis det var søkt, forutsatt at norsk helikopter ikke var tilgjengelig i perioden, tilsier også overtredelsens grovhet at foretaksstraff anvendes, idet saken gjelder et betydelig antall flyginger, langt utenfor tillatelsens rammer. Videre hadde selskapet forut for flygingene god tid og en betydelig oppfordring til å undersøke om de hadde de nødvendige tillatelser, og den utviste skyld er ikke liten.

Lagmannsretten finner at foretaksstraff skal anvendes. Hva gjelder botens størrelse, er den i det ikke vedtatte forelegget satt til, og aktor har påstått, 50 000 kroner. Aktor har vist til at dette er en symbolsk sum, idet det sentrale i saken er å markere at norsk lov skal etterleves av alle på Svalbard. Lagmannsretten har ingen opplysninger om selskapets økonomi. Det er ikke anført at det mangler økonomisk evne til å bære en bot på 50 000 kroner. Alt tatt i betraktning fastsettes straffen til en bot på 50 000 kroner.

Sakskostnader er ikke påstått og lagmannsretten finner etter omstendighetene at sakskostnader ikke skal idømmes.

Dommen er enstemmig.

SLUTNING

Foretaket Trust Arktikugol dømmes for overtredelse av Svalbardloven § 4, jf. straffeloven § 48a, jf. forskrift om luftfart på Svalbard § 2, til en foretaksstraff av bot på 50 000 – femtitusen – kroner.

Dag Nafstad

Tonje Fisknes

Einar Rege

Kirsti Kleppe

Jan Eirik Søreng

Anne Mari Andersen

Ragnar Brage Dahl